

Muhammed Kalaç'ın Bihar ve Bengal Fetihleri

Doç.Dr. Enver KONUKÇU

XII. yy. sonları, Hindistan Orta Çağ Tarihinin en hareketli devresini ihtiva etmektedir. 1192 yılında, Kuzey Hindistanın kaderi müttelik racalar ile Gurlular arasında yapılan, Lahor bölgesini Dehli düzlüklerine bağlayan geçid noktası Tairain (Triori) köyündeki meydan savaşı ile belli olmuştur (1). Bu tarihten itibaren, duraklamış gibi görünen İslâm-Türk akınları tekrar canlanmıştır. Bu defa, Gazne akınlarının nüfuz sahası (2) aşılmış ve Gur sultanının emri ile, fetihler Bengal Körfezine kadar uzanmıştır. Afganistan'da Gaznelilerin yerini alan Gurlular (3), 1197 yılına kadar geçen dört yıl zarfında, Rajputlar dışında savaşçı bir kuvvete sahip olmayan Hindü Racialıkları ve hatta güçlü maharacalıkları arka arkaya mağlup etmişlerdir. Sultan Mu'izz ed-din Muhammed (1173-1206)'in (4) meliklerinden olan Kutbeddin Aybeg, efendisi adına, Ganj ile Cemne Nehirleri arasındaki şehirlerle, bunlara komşu yerlerdeki kaleleri arka arkaya fethetmeye başlamış, Hindü nüfuzunun kırılmasında Baha ed-din Tuğrul, Hizber ed-din Hasan-ı Edib, Hüsâmeddin Oğulbeg ve Kalaçlı Muhammed isimlerindeki kumandanlarda kendisine yardımcı olmuşlardır. Kutb ed-din Aybeg ve arkadaşlarının Hindularla olan savaşları, hemen aynı yüzyıl içinde, Dehli sarayına mensub tarihçilerce tesbit edilmiştir. Nişapurlu bir aileden gelen Hasan Nizâmî'nin "Tâc el-Me'âsir fi Ahvâl-i Mülûk el-Hind" ve Kadı Minhac ed-din Ebû 'Ömer 'Osman b. Sirac ed-din Cüzcânî'nin "Tabakât-ı Nâsırî" sinde, Kutb ed-din Aybeg ve devri Türk yayılışına ait hadiseler tafsilatlı olarak anlatılmaktadır.

(1) V.D. Mahajan, The Sultanate of Delhi, N. Delhi 1970 s. 61-63.

(2) Gazneli Mahmud zamanında Hindistana 1001-1027 tarihleri arasında onyedî sefer yapılmıştı. Mevdûd (1041-1048) zamanında ise Hindûlar üstünlük sağlamışlar, Mecdûd'un isyanından faydalanarak Tânesâr, Nagarkot kalelerini ele geçirmişlerdi.

(3) Afganistanda hükûmran olan müslüman hanedanı olup, ordusu genellikle Türklerden meydana gelmekte idi. Bkz; Cüzcânî, Tabakât-ı Nâsırî, nşr: 'Abd el-Hayy-ı Habîbî, Kabil Hş. 1342 1, s.318 v.d

M. Longworth Dames, Guriler, İA IV,s. 826-830.

(4) Gur Sultanlarının dördüncüsü olup önce Şihab ed-din, sonraları Mu'izz ed-din unvanlarını taşımıştı.

Eserini Lahor'da, Kutb ed-dîn Aybeg'e takdim etme şerefine nail olan Fahr ed-dîn Mubarek Şâh Merv er-Rudî, "*Tarih-i Fahr ed-dîn Mûbarekşâhî*" sinde, Hasan Nizâmî ve Cüzcanî'den farklı olarak, özetle ve tarih sırasına göre malûmat vermektedir.

Tarain Meydan savaşından sonra, Hindistanın önde gelen şehirleri ve kalelerinde Hansî, Mirat, Kol, Dehli, Biyane, Bedaun, Nahravala, Galyur ve nihayet Kalincar zaptedilmiş, Rajputların direnişlerini kıran ve Gur Sultânı Mu'izz ed-dîn Muhammed ile beraber âsi kabilelere karşı büyük bir tenkil hareketi yapan Kutb ed-dîn Aybeg, her hareketinde başarılar kazanmıştır. Jai Chand isimli bir rakanın mağlub edilmesinden sonra, buddhist mabedleri ile haklı şöhrete sahip bulunan Varanasi/Benares tahrib edilmiştir. Kutb ed-dîn Aybeg, bu Hindû kalesinden öteye, yâni doğuya doğru bir askeri harekâta bulunmadı. Daha ziyâde batıdaki ve ülkesindeki iç mes'elelerle ilgilenmeye başladı. Fakat az sonra, uç bölgesindeki küçük bir ıktaya sahip bulunan Muhammed b. Bahtiyar isimli kumandanın, Bihar taraflarında arka arkaya başarılar kazanmakta olduğuna dair haberler Dehli sarayına gelmeye başladı.

* M u h a m m e d K a l a ç

Devrin kaynaklarının Bihar ve Bengâl fatihi olarak işaret ettikleri Muhammed, Afganistanda, Gur, Gernsir ve Sicistan arasındaki Hilmend boylarında sakin Kalaçlardandır. Doğum tarihi kesinlikle belli değilse de, 1206 da ihtiyar olduğu göz önüne alınırsa, XII. yy.'ın ilk yarısında dünyaya gelmiş olmalıdır? Babası Bahtiyar isminde bir beydir. Ailesi ise bu kabilenin ayân ve ekâbirindendi. Büyük babası Mahmud adını taşımıştır. Bir de kendi adını almış olan ve Gurluların hizmetinde Hindistana gitmiş olan amcası vardı. (6)

Muhammed Kalaç'ın çocukluğu hakkında kaynaklarda pek malûmata rastlanılmamaktadır. Gençliğinde, hayat şartlarının oldukça güç olduğu Hilmend boylarından ayrılarak, Deşt-i Murgo yolu ile Gazne'ye gitmiştir. Burada, Kalaçlar arasında cari olan ücretli askerlik mesleğine girmek düşüncesinde idi. Ancak, Sultan Mu'izz ed-dîn Muhammed'in asker alma işlerine bakmakta olan sahib-i dîvân-ı 'arz yetkilisinin dikkatini çekemedi. Kendi durumunda olan birçok kimse gibi, yeni gâza ucu ilân edilen ve müslüman gücüne şiddetle ihtiyaç duyulan Hindistana gitti. Dehli'de de şansı iyi gitmedi. Kutb ed-dîn Aybeg'in memurlarınca, askere yazılma isteği geri çevrildi. Bunun üzerine Dehli'den ayrılarak, Dü-Ab'ın kuzeyindeki önemli şehirlerden olan Bedaun'a gitti. Şehrin hakimi Melik Hizber ed-dîn Hasan-ı Edib'e başvurdu. Hindularla yapılan savaşlarda, Türk menşeli askerlere ihtiyaç duyan melik, Muhammed Kalaç'a, geçinebileceği kadar maaş ile

(5) Cüzcanî, TN I, 407 V.A. Smith, The Early History of India Oxford, 1967, s. 404.

(6) Cüzcanî, TN I, s. 422 not: 5.

bir at verdi. Bu esnada, uzun zamandan beri izini bulamadığı amcası Muhammed'in, Ali Nagauri'nin hizmetinde olduğunu öğrendi. Bedaun melikinden izin alarak, Ali Nagauri'nin sahip bulunduğu ve amcasının idâre ettiği Kaştmandi'ye gitti. Onunla birlikte ölümüne kadar bulanarak, Hindu savaşları ve özellikle uçlar hakkında malûmat sahibi oldu. Muhammed'in ölümünden sonra da, Kaştmandi tımarı Ali Nagauri tarafından kendisine verildi. Bu esnada Gur Sultanı ile Kutbed-din Aybeg, Benares/Varanasi'yi sultanlık arazisine katmışlardı. Zaman zaman Kaştmandi'den hareketle, Hindü sınırlarına hücum eden Muhammed Kalaç etrafına adamlar toplamaya başladı. Kendi çapında gâzalar yapmayı tasarlariken, Oudha/Eved valisi Melik Hüsameddin Oğulbeg ile tomasa geçti. Bu melik, kendisini Oudha/Eved'e davet ederek, hizmetine kabul etti. Muhammed Kalaç'a Ganj ile Son Nehirleri arasındaki Siltur ve Sehuli pergenelerini tımar olarak verdi. Bununla yetinmiyen Muhammed Kalaç, ilk olarak Hindu arazisine Munghiyr (Münir) bölgesinde hücum etti. Onun akınlarının arkası kesilmedi ve kısa zamanda büyük başarılar kazanarak, altın, gümüş, çeşitli silâhlar, o zaman orduda çok ihtiyaç duyulan terbiye edilmiş savaş filleri ile atları, ganimet olarak ele geçirdi (7).

* Biḥar'ın Fetḫi

Muhammed Kalaç'ın uçdaki faaliyetleri, Dehli sarayına kadar ulaşmıştı. Emrindeki kumandanları daima memnun etme yolunu tercih eden Kutbeddin Aybeg, uçdan gelen bu haberler üzerine, Muhammed Kalaç'ı teşvik etmek üzere hilat ve bazı şerefli hediyeleri yollamıştı. Munghiyr (Münir) akınlarını Bihar'ınki takib etti.

Bihar, Mughiyer ile Bengâl arasında, Ganj ana kolunun doğuya doğru aktığı sahayı ihtiva eden bir bölgedir. Devrin kaynaklarında Bilâd-ı Bihar diye zikredilen Bihar'ın Hindular arasındaki ismi "Üniversite Şehri" manasına gelmekte olan Vihara idi (8). Bu bölgenin Hindu devresine ait tarihi oldukça karanlık ve karışık vaziyettedir. V.A. Smith'in tetkiklerine göre, IX. yy.'a kadar, Bihar'da Magadhlılar hüküm sürmüşlerdir. Bu Hindu devletine, yine mahalli unsurlardan olan Palalılar son vermişlerdi (9). Raca Gopala'dan sonra, tahminen 800 senelerine doğru, Dharma Pala ülkede hakimiyeti kendi elinde topladı. Onu takiben Deva Pala, Bihar hakimi oldu. Bu race zamanında devlet en parlak devrini yaşamaya başlamış, Lausena/Lavessena ismindeki bir kumandanın fetihleri ile sınırlar en geniş hale sokulmuştur. Assam'a kadar yapılan başarılı akınlar, Palaların mâli bakımdan güçlenmesine sebep olmuştur. Raca'nın elinde toplanan ganimetler vasıtası ile ülkede

(7) Cüzcanî, TN I, s. 423, Gülâm Hüseyin Salim, Riyâzü's-Selâtin, nşr: Maulavi Abdulhak Abid, Calcutta, 1890 s. 60-61. Nizâm ed-din Ahmed, Tabâkat-ı Ekberi, nşr: B. De, Calcutta, 1931, s. 47.

(8) Aynı yer. Gülâm Hüseyin Salim, Riyâz ü's-Selâtin, s. 61.

(9) The Early History of India, s. 412 v.d.

imar faaliyetlerine girişilmiş, bilhassa buddha mabetleri yapımında gelişmeler kaydedilmişti. Bunların en önemlileri Bihar ve Vikramasila da yükselmiştir. 978-1030 tarihleri arasında saltanat süren I. Mahipala'dan sonra, tahta Rama Pala geçti. XII. yy.'ın ilk yarısında Bengal'deki Senalar ile Palalar arasında mücâdeleler başladı. Bu yüzden Pala racaları, genellikle doğu sınırlarında meşgul olmuşlardır. 1175-1196 arasında Govinda Pala, Bihar'ı idare etti. Ölümünden sonra, bazı Hindu rivayetlerine göre, İnradyumna kendisine halof oldu. İşte bu sırada Muhammed Kalaç, Kutbeddin Aybeg'in izni ile Bihar önelerine gelmişti (10).

Bihar'ın fiili istilâsı, 1197 de başladı. İki sene zarfında, bölgenin en önemli müstahkem kalesi ve şehri olan "Hisar-ı Bihar" ve az sonra da Raca Gopala tarafından Ganj'in güneyinde, VIII. yy'da kurulduğu rivâyet edilen Oddantapuri (Otantapuri) ele geçirildi. Şemsiler devrinde Lakhnauti'de bulunan Kadı Minhac Cüzcânî, 1243 de Ferganalı âlim iki kardeş olan Nizam ed-din ve Samsamüddin'den Bihar fethinin nasıl yapıldığını dinlemiş, eserine kaydetmiştir. Bu iki kardeş, Muhammed Kalaç'ın emrinde Bihar fetihlerine katılarak, mühim yararlıklar göstermişlerdi. 200 kadar süvari ile Bihar'ı istilâ eden Türkler, Hisar-ı Bihar ile Oddantapuri'yi kolaylıkla ele geçirmişler, gayr-i islâmi yapıları, özellikle Buddha mabedlerini tahrib etmişlerdi. Her iki şehrin yakılışı sırasında, Muhammed Kalaç, kütüphaneleri hariç tutmuş, islâm âlimlerinin istifadesine sunulmak üzere ülkesine göndermiştir. Onun bu hareketi, bir Türk kumandanının ilme verdiği önemi arzemesi bakımından zikre şâyandır (11).

* Kutbeddin Aybek' i Ziyâret

Bihar'ın Türk-Kalaç hakimiyetine girmesinden sonra, sınır doğuda Bengal'e, Senalara kadar uzanmıştı. Bu sefer ile Muhammed Kalaç, pek az kimse ile Hindu-ları mağlub edebileceğini görmüştü. Gerçekten de, Hindu racalıkları düşünüldenden daha güçsüzdüler. Hakimiyetleri sahip oldukları şehirlerin dışına pek çıkmıyordu. Her zaman silâh altında tuttıkları kuvvetleri de yoktu. Halbuki, batıda, Gucerat'a kadar olan sahadaki racalıklar, güçlerini, üretli olarak bulundurdıkları Rajputlara dayandırmakta idiler. Bunlar da Hindistanın en cesur savaşçıları idiler ve müs-lümanların eline esir düşüp günahkar (!) olmaktansa, intihar etmeği yahud ölmeyi göze alıyorlardı.

Muhammed Kalaç, Bengal seforine çıkmadan önce, Delhi'ye giderek Kutbeddin Aybeg ile görüşmek lüzumunu duydu. Bihar bölgesinden ele geçirdiği kıymetli ganimetlerden de yanına alarak, Siltur ve Sehuli'den ayrıldı. O esnada, bir seferden yeni dönmüş olan Kutbeddin Aybeg, Bihar fatihini mcerasimle karşıladı ve Aksaray mânâsına gelen Kasr-ı Sepid'de misafir etti. Kutb ed-din Aybeg nezdinde olağan

(10) V.A. Smith, a.g.e. s.417 ve not: 1. Raca Indradyumna için bkz. J.N. Samaddar, Raca Indrad-yumna, J. Bang O. Res. Soc. V/2, s. 295-7.

(11) Cüzcânî, TN I, 423.

üstü itibara sahip olduğunu gören bazı Türk beyleri, bu Kalaçlı hakkında dedikodulara başladılar. Kahramanlığının abartılmış şeyler olduğunu, hele 200 kişi ile Bihar'a hakim olmasının imkânsız görüldüğü şeklindeki rivâyetler hem Muhammed Kalaç'ı ve hemde Kutb ed-dîn Aybeg'i rahatsız etmeğe başlamıştı. Saray ahırlarında bulunan, henüz terbiye edilmemiş cüsseli bir fili bir gürz darbesi ile, herkesin hayret dolu bakışları arasında, yere, ayakları üzerinde çökertmesi, dedikoduların sona ermesine sebep oldu. Bu defa Türk beyleri, Muhammed Kalaç'ın, gerçekten cesur ve atak bir kimse olduğunu kabul etmek mecburiyetinde kaldılar. (13) Kutb ed-dîn Aybeg ile Muhammed Kalaç arasındaki görüşmeler daha ziyade Bengal taraflarında gerçekleştirilecek fetihler üzerinde oldu. Nitekim Delhi'den ayrılır ayrılmaz, Siltur ve Schuli'de bu seferin hazırlıklarına başlanacağı görülecektir. Kutb ed-dîn Aybeg, Muhammed Kalaç'a memnun edici hediyeler takdim etti. Bu devrin tarihçisi Hasan Nizami'nin kaydettiğine göre bu hediyeler, hil'at, çadır, nevbet, âlem, süslü kıymetli bir kılıç ile at ve koşumları idi... (13)

* Bengal Seferi

Muhammed Kalaç, Bengal seferine 1202 yılında başladı. Ülkenin muhtelif yerlerinden kahramanlığını duyarak gelmiş bulunan Kalaçlarla kuvvetlerini güçlendirdi. Aynı yıl, içinde, üç yıl sürecek olan Bengal istilâsına teşebbüs etti.

Bengal, Bihar, Orissa, Tirhut, Koç, Miç, Teharu ve Assam arasındaki geniş düzlüklerden ibarettir. Ganj ve Brahmaputranın kolları tarafından sulanmaktadır. Şimdi de olduğu gibi, Himalaya karlarının erimesi ve muson yağmurlarının başlaması ile ülke bataklıklarla kaplanmaktadır. Bunun yanında orman örtüsünün sıklığı, yabancı fatihler için başlıca engel teşkil etmekte idi. Bengal, Ganj ve Brahmaputra Nehirlerinin teşkil ettiği ve günümüzde Bangla Deş'in bulunduğu delta bölgesinde dahil olmak üzere, eski devirde Radha, Bagdi, Banga, Barendra ve Mithila diye beş kısma ayrılmaktaydı (15).

Bihar gibi Bengal'in tarihi de oldukça karanlık mahiyet arz etmektedir. İlk bilgiler efsaneler ile gerçek arasında yoğrulmuş vaziyettir. Ma'halli rivâyetlere nazaran, ilk Bengal hakimleri Dekkenli bir aileden gelmektedir. Senalar ismini taşıyan bu hanedanın belli başlı racaları Samnatha Deva ve Nemanta Deva'dır. Sonuncusu Kasiari/Kasipuri'de kuvvetlendikten sonra, Palalar aleyhinde bir siyâset takip etmiştir. Ölümünden sonra yerine Vijaya Sena ve Vallal Sena-ki Ballal Sen diye şöhret bulmuştur-geçmişlerdir. Saltanatları esnasında Bengal gittikçe güç-

(12) Cüzcâni, TN I, 424. Nizâm ed-din Ahmed, Tabâkat-ı Ekberi, s. 48.

(13) Hasan Nizâmî, Tâcü'l-me'asir, H.M. Elliot - J. Dowson trc. London, 1867, s. 8 -9.

(14) Cüzcâni, bu seferin Bilâd-ı Lakhnautî ve Bihar ve Bilâd-ı Bang ve Kamrud'a yapıldığını yazmaktadır. TN, I, s. 424.

(15) T.W. Haig, Turks and Afgans (The Cambridge History of India serisi cild: III N. Delhi, 1965 s. 260-261.

lenmiş, buna paralel olarak kültür alanında da gelişmeler olmuştur. Brahmanlar Baidhyalar, Kayastlar arasında Kulinizmi yayan Vallal Sena'dır. Sonraki tarihi hadiselerde birden ön plâna çıkan Lakhnauti (Gaur) şehri de, XII. yy'da kurulmuş ve Nuddea (Nudiye) yanında, Senaların, ihtimal kuzeydeki başkentleri olmuştur. Ballal Sena'nın ölümünden sonra Gurlular ve Türklerin istilası arefesinde,

Nuddea'da Sena tahtında, Cüzcanî'nin Ray Lakhmaniye راي لكهنويه

diye kaydettiği Lakhmana Sena isimli bir raca bulunuyordu. Uzunca bir müddet saltanat süren Lakhmana Sena, Kalaçların Bihar istilasını bitirdikleri sırada oldukça yaşlanmış halde idi. Seksen yaşını geçmesine rağmen halâ tahtı elinde bulunduruyordu (16).

1202 de, Kalaçlar mevsim şartlarının elverişli anında Bengal üzerine yürüdüler. Hind rivâyetleri, istilâcıları mlecca veya Turukka/Turuşka olarak nakletmektedirler. Muhammed Kalaç'ın Bengal Seferi sırasında Senalar ülkesinde Brahmanlar arasında yaygın bir efsaneye, dikkatimizi, Tabâkat-ı Nâsırî müellifi Cüzcanî çekmektedir. 1243 de, Nizameddin ve Samsamüddin Ferganî kardoşlerden naklettiği habere göre Cüzcanî şunları yazmaktadır (17):

“Bir kısım brahman müneccim, Ray Lakhmaniye'ye, eski kutsal kitaplarında ülkelerinin Türkler eline düşeceğinin yazılı olduğunu ve bu zamanın yaklaştığını, Bihardan sonra sıranın kendilerine geldiğini, yapılacak en iyi şeyin, Bengal'in terkedilmesi olduğunu söylediler. Bunun üzerine Brahman müneccimlere hitabeden Ray Lakhmaniye, Bengal'i ele geçirecek fatihin ne gibi özellikleri sahip olduğunu sormuştu. Müneccimler ise işaretlere göre, şehri fethedecek kişinin, ayakta durduğunda, parmak uçlarının dizlerini aşacağını belirttiler. Raca, bunun üzerine güvenilir adamlarından bir kaçını gizlice görevlendirdi. Haberciler vazifelerini tamamlayarak geldiler. Müneccimlerin tarif ettikleri şahsa rastladıklarını bildirdiler. Söylenenlerin doğru olması, hemen her yerde umumî bir paniğe sebep oldu. Herkes daha emin yerlere göç ettiler, kaçtılar.”

Bu rivâyetten anlaşıldığına göre, Muhammed Kalaç'ın Bengal'e gelişi ile, ülkede büyük bir karşılık baş göstermiştir. Sena ahâlisinin çoğu, Kalaçların ulaşamayacağı kadar uzaklıklara kaçmaya gayret göstermişti. Üstelik, Brahmanların bu firara öncülük etmesi, başkent in oldukça zayıf düşmesine sebep olmuştur. Ray Lakhmaniye ve bir kısım askerin dışında Nuddea'da kalan kime görülmemekteydi. Muhammed Kalaç, panik havasından faydalanarak Nuddea'ya doğru yürüdü. Esas kuvvetlerden ayrıldılar ve cesur az sayıdaki askeri ve kendisi tüccar kılığına girdiler. Bu gizli hüviyetle, Ray Lakhmaniye'nin oturduğu Nuddea'ya zahmetsizce girdiler. Müsâid bir zamanda kılıçlarını sıyırarak, kaleyi içten düşürmek üzere harekete geçtiler. Bu sırada, esas kuvvetler

(16) Sena Ricalığı için bkz; V.A. Smith, a.g.e., s. 418-419.

(17) Tabâkat-ı Nâsırî, I, 423. Rivâyet için bkz; a.g.e., I, 424.

de Nuddea civarına varmışlardı ve kale kapılarının açılmasından sonra, onlar da içerdekiilerin yardımına koşmuşlardı. Ray Lakhmaniye, gürültülecin farkına zamanında vararak, kaçarak hayatını kurtarabilmişti. Nuddea'nın zaptından sonra, Kalaç kuvvetleri Lakhnauti üzerine hareket etti. Burası da, başkentin akıbetine uğradı ve kolayca zaptedildi (18). Bir çok tapınak tahrib edildikten sonra, Muhammed Kalaç, şehri kendisine merkez yaptı ve Bihar'a dönmekten vazgeçti. Bengal'in diğer büyük şehirlerinden olan Devkot ve Varendra da Kalaç askerlerince ele geçirildikten sonra, Bengal Seferi sona erdi.

* Bengal'de Kalaç Beyliğinin Kuruluşu (1205)

Lakhnauti'nin Kalaç hakimiyeti altına alınmasından sonra Muhammed Kalaç, kendi adına para bastırdı ve hutbe okuttu (19). Ancak günümüze kadar bu zamana ait sikke gelmiş değildir. İlk iş olarak şehre islâmî bir çehre verilmiş, mescid ve câmi yaptırılmıştır. bundan sonra Dü-Ab ve Bihar bölgelerinden çok sayıda insanın da Bengale gelerek, Lakhnauti'de Muhammed Kalaç'ın hizmetine girdiği görülmektedir. Bunların çoğunluğu, Muhammed Kalaç'ın şöhretini işiten Kalaçlardan ibaretti. Cüzcânî ve muahhar kaynakların yazdığına göre, Lakhnauti'de toplanan Kalaç ordusunun miktarı 10.000 kişiye yaklaşıyordu (20). Bu münasebetle, Şecere-i Terakime müellifi Ebûlgâzi Bahadır Han, Kalaçlarla ilgili bölümde "Kalaç ilinden on ming kişi anın katığa yığıldılar" diye yazmaktadır. (21).

Muhammed Kalaç, kendi adına hutbe okutmak ve para bastırmakla, Kalaç Beyliğinin temelini atmıştır. Buna rağmen manevi bağlarını Kutbeddin Aybeg ve onun efendisi Gur Sultanı Mu'izz ed-din Muhammed'den koparmış değildir. Bu yüzden ülkenin batıdaki kesin sınırları çizilemez (22). Ama, Tirhut, Koç, Miç ve Teharularla(23), güneyde Orissa ve Doğuda Assam'ın kuvvetli Kamarupa Ricalığı ile hem hudud idi. Kuzeydeki kabileler daha ziyade sulh yolunu tercih etmişlerdi. Miçler, Muhammed Kalaç ile dostluk da ileri gitmişler ve onun hizmetinde dahi bulunmuşlardır. Assamlılar ile münasebetler sonraları bazen iyi ve bazen

(18) Cüzcânî, TN I, 424. N. Ahmed, Tabakât-ı Ekberî, s.4 Gülâm Hüseyin Sâlim, Riyâzû's-Selâtin, s. 63-64. Nuddea'nın fethi tarihi için bkz; A. Banerji, The Date of the Fall of Nadia, IHQ, XII/1 (1936) s. 148-151. A. Hasan Dani, The Conquest of Nudia, J IH, XLII /1(Nisan 1964) s. 229-239.

(19) Cüzcânî, TN I, 427.

(20) a.g.e., s. 427.

(21) A.N. Kononov, Rodoslovnaya Türkmen, Moskova-Leningrad 1955 s. 24.

(22) Bu sınır, Bihar - Benares arasında bir noktada idi. Muhammed Kalaç'ın ölümünden sonra, Lakhnauti Kalaç Sultanlığı, batıda hiç gelişme göstermemiştir. Şemsiler devrinde (1221-1266) ise, yukarıda bahsedilen hat, sınır kabul edilmiştir.

(23) Cüzcânî, TN I, 427.

de kötü seyir takip etmiştir. Cüzcâni'nin, Muhammed Kalaç devri ile ilgili olmayıp, sonraki Kalaçlar hakkında verdiği bilgilerden anlaşıldığına göre, 1205 den sonra ülkenin belli başlı yerleri, Kutbilerce yine Kalaç kumandanlarına verilmişti.

Muhammed Kalaç, 1205 sonlarında, Bihar ve Bengal başarılarına güvenerek, 10.000 kadar Türk askeri ile Tibet Seferine çıktı ise de, umulmadık zayıat ile geri dönmek zorunda kalmıştır. (24) 1206 da Devkot'a sığınmış ve burada hayata gözlerini kapamıştır (25).

(24) Cüzcâni, TN I, 427-431. N. Ahmed, Tabâkat-ı Ekberi, s. 48-49 Gulâm Hüseyin Salim, Riyâzû's-Selâtin, s. 65 vd. Ord. Prof. Dr. Ahmed Zeki Velidi Togan, 1964'de Delhi'de, toplanan Şarkiyâtçılar Kongresinde (Bkz; Z.V. Togan, Delhi Müsteşrikler Kongresi, İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi IV (1964) s. 89-102, bu sefere ait, daha çok Cüzcâni kaynak olarak kullanılmak üzere, bir tebliğ okumuştur; "On the Campaign of the Khalaj Turks against the Keraites of Mongolia in Northern Tibet in 1205-1206", Bu tebliğ, "Pakistan Tarih Cemiyeti Dergisi'nin XII. cildinde, İngilizce olarak yayınlanmıştır.

25) Cüzcâni, TN I, s. 432.